

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาประวัติและพัฒนาการของศิลปะสื่อการแสดงสดในประเทศไทย การวิเคราะห์ผลงานและแนวความคิดของศิลปิน และการศึกษาบทบาทหน้าที่ของศิลปะสื่อการแสดงสด ทำให้เห็นว่าชั่วระยะเวลา 30 กว่า ปี มาแล้ว โดยผ่านการนำเสนอผลงานของศิลปินสื่อการแสดงสด ซึ่งเมื่อพิจารณาจากกลุ่มประชากรที่ศึกษาแล้ว มีความสอดคล้องชัดเจนในแนวความคิด กระบวนวิธีคิด และประพันธกรรม ที่จะสื่อสารสู่สังคม ในลักษณะต่างๆ ศิลปะสื่อการแสดงสดได้สร้างพื้นที่จนเป็นที่ยอมรับจากสังคมไทยในฐานะศิลปะและสื่อทางเลือกที่สะท้อนสังคมได้ในระดับลึก เชื่อมโยงความแตกต่างระหว่างโลกศิลปะเข้ากับชีวิตประจำวัน สร้างความคิดที่ย้อนแย้งและกระตุ้นให้สังคมตระหนักในสิ่งที่ป็นจริง หรือสิ่งที่ป็นปัญหา หรือความไม่ชอบมาพากลที่ดำรงอยู่ในสังคม นับได้ว่าศิลปะสื่อการแสดงสดได้ทำหน้าที่บอกเตือนสังคมได้เป็นอย่างดี

นับเป็นนิมิตหมายที่ดีว่า ในขณะที่ศิลปินสื่อการแสดงสดในประเทศไทยมีจำนวนมากอยู่พอสมควร และจำนวนอัตราราชการแสดงผลงานมีเพิ่มมากขึ้น ประเทศไทยก็มีเทศกาลนานาชาติที่เป็นที่ยอมรับจากศิลปินทั่วโลก อีกทั้งศิลปินไทยก็เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติหลายคนจนเป็นที่กล่าวถึง หลายคนได้รับเชิญให้ไปนำเสนอแสดงผลงานในระดับโลก ในประเทศไทยเองศิลปะสื่อการแสดงสดก็ได้ลงไปถึงในระดับชุมชนบ้างแล้ว และศิลปะสื่อการแสดงสดก็เป็นที่ยุ้จักกันดีตามเมืองใหญ่ อย่างกรุงเทพมหานคร และเชียงใหม่ แสดงให้เห็นถึงการกระจายพื้นที่ของศิลปะสื่อการแสดงสด ดูเหมือนว่าศิลปะสื่อการแสดงสดกำลังเติบโต พัฒนาไปในทิศทางที่น่าพอใจ และไม่หยุดยั้งที่จะเสาะหาแนวทางการสร้างสรรค์ใหม่อยู่ตลอดเวลา กระนั้นก็ตาม ก็ได้หมายความว่า ศิลปะสื่อการแสดงสดของไทยในปัจจุบันจะไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคใดเลย

อภิปรายผล

ถึงแม้ว่าศิลปะสื่อการแสดงสดในประเทศไทยจะมีแนวโน้มมุ่งสู่ความหลากหลาย และเปิดสู่การสร้างสรรค์อย่างมีอิสระ แต่จากการเก็บข้อมูล และการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาเห็นว่าในเรื่องของการสร้างสรรค์ ศิลปินหลายคนเริ่มที่จะมีการลอกเลียนวิธีการนำเสนอ โดยอาจจะไม่รู้ตัว เพราะบางครั้งเป็นการส่งอิทธิพลกันไปมา เฉพาะอย่างยิ่ง ใน “การแสดง” หลากๆ ขึ้นเริ่มกลับไปหาองค์ประกอบของละครในการนำเสนอ ได้แก่ อุปกรณ์ประกอบฉาก ไฟ เสียง ดนตรีประกอบ และฉาก ทั้งที่ศิลปะสื่อการแสดงสดเป็นศิลปะที่ปฏิเสธขนบของความเป็นละคร และแทนที่ศิลปินจะเน้นร่างกาย และกระบวนการคิดส่งผ่านไปยัง “การแสดง” ซึ่งสามารถปะทะ

กับผู้ชมได้โดยตรง บางครั้งตัวศิลปินก็ใช้วิธีการซ้ำเติม ศิลปินหญิงที่เสนอประเด็นสิทธิสตรี มักจะใช้สัญลักษณ์ๆ กัน เช่น ใช้เลือดหรือสีแดง และจบการแสดงด้วยการเปลือยกายแก้ผ้า เป็นต้น

ยิ่งไปกว่านั้น จากข้อสังเกตในข้อมูลการศึกษา ตัวศิลปินเอง ยังคงภาคภูมิใจในอำนาจความเป็นปัญญาชนอยู่ ศิลปินยังหวงแหนพื้นที่ส่วนนี้ของตน แม้จะเริ่มมีการขยายพื้นที่ไปสู่สังคมในวงกว้างมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ศิลปินยังไม่ยอมให้สิทธิในการแสดงออกทางศิลปะแก่ชาวบ้านอย่างแท้จริง เพราะเมื่อผู้คนชาวบ้านเมื่อมีโอกาสแสดงผลงานศิลปะสื่อการแสดงสดแล้วอาจจะมีพลังปะทะความเป็นจริงมากกว่า

ข้อกังวลทั้ง 2 ข้อ นี้ อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสร้างสรรค์ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของศิลปะแขนงนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องอำนาจของศิลปินนั้น อาจจะเป็นสิ่งกีดขวางต่อการเชื่อมโยงศิลปะนี้สู่พื้นที่ทางสังคม เป็นความขัดแย้งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรที่จะตระหนักถึง เนื่องจากอาจจะส่งผลเสียได้ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

การศึกษา "ศิลปะสื่อการแสดงสดในประเทศไทย" นี้ เป็นการศึกษาสำรวจเบื้องต้นในเชิงประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์ผลงาน และพิจารณาสถานภาพบทบาทหน้าที่ในสังคมไทย โดยเลือกศึกษาศิลปินที่เป็นภาพแทนของศิลปินไทย ทำให้เห็นภาพรวมของลักษณะผลงานของศิลปินไทย และหน้าที่การทำงานของศิลปะแขนงนี้ในสังคม การศึกษานี้ยังไม่สามารถครอบคลุมได้ในทุกมิติ เพียงแต่ช่วยเติมเต็มการศึกษาที่มีมาก่อนหน้านี้ และช่วยให้ข้อมูลของความเป็นศิลปะสื่อการแสดงสดเท่านั้น ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นว่า ในประการแรก สิ่งที่ควรพัฒนาของศิลปะสื่อการแสดงสดในประเทศไทย ก็คือ การจัดการเรียนการสอน ในสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาดังที่ได้กล่าวแล้วว่ายังไม่ปรากฏมีหลักสูตรศิลปะสื่อการแสดงสดในไทย จะมีก็แต่เพียงการสอดแทรกอยู่ในบางรายวิชาเท่านั้น การเปิดหลักสูตรศิลปะสื่อการแสดงสดจะช่วยให้เกิดการศึกษาที่เป็นระบบ สร้างความถูกต้องชัดเจนในทางวิชาการ และทางการปฏิบัติฝึกฝน แม้ว่าจะไม่สามารถสอนให้ผู้เรียนแสดงได้ แต่การสอนกระบวนการคิดในการทำงานศิลปะสื่อการแสดงสดเป็นสิ่งที่สำคัญและสามารถทำได้ การเปิดการเรียนการสอนจะมีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและสร้างสรรค์ศิลปะสื่อการแสดงสดของไทยในอนาคต อีกทั้งยังสามารถเป็นการให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องถึง ลักษณะ คุณค่า ความหมาย ของศิลปะสื่อการแสดงสด ต่อสังคมไทย ในอันที่จะสร้างพื้นที่อิสระในการสื่อความหมาย และในไปประยุกต์ใช้ในวาระต่างๆ ได้อีกด้วย

อีกประการหนึ่ง เนื่องจากการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะสื่อการแสดงสดในประเทศไทย ยังต้องการการศึกษาในแง่มุมต่างๆ อีกมาก ดังที่ผู้ศึกษาได้ประสบปัญหา การให้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อน ซึ่งในบางครั้งมาจากความทรงจำของศิลปิน การบันทึกข้อมูล และการจัดเก็บข้อมูลที่ยังขาดระบบของศิลปิน รวมทั้งเอกสารข้อเขียนที่ยังกระจัดกระจายอยู่ตามๆ กัน ดังนั้น

การศึกษาในเชิงจัดการข้อมูลพื้นฐาน จึงเป็นสิ่งที่ควรทำในอนาคต เพื่อความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลสำหรับการศึกษาในแง่มุมทั้งหลาย เช่นเดียวกับการศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ผลงานของศิลปิน บทบาทหน้าที่ของศิลปะสื่อการแสดงสด เพื่อที่จะพิจารณาศิลปะแขนงนี้ทั้งใน ด้านกว้างและด้านลึก ในอันที่จะช่วยพัฒนาศิลปะสื่อการแสดงสดในโอกาสต่อไป นอกจากนี้ การศึกษาศิลปะสื่อการแสดงสด โดยเชื่อมโยงเข้ากับศาสตร์อื่นก็มีประโยชน์ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ต่อการพัฒนาการสร้างสรรค์ของศิลปะแขนงนี้ และต่อการที่นำศิลปะนี้เข้าไปในภาคส่วนอื่น ใน สังคม ในการนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งอื่นๆ